

Forfatter: Christian Bagge

Titel: Formeenentlige Aarsager til de mange paa en vis tiid arriverede Fallissementer ved Brygger-Lauget her i Staden, til nærmere Eftertanke fremlagt af Christian Bagge.

Citation: Christian Bagge: "Formeenentlige Aarsager til de mange paa en vis tiid arriverede Fallissementer ved Brygger-Lauget her i Staden, til nærmere Eftertanke fremlagt af Christian Bagge.", i Christian Bagge: *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 8, ?*, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_008-shoot-workid1_008_013.pdf (tilgået 12. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 8

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

[↶](#)

Formeenentlige Aarsager til de mange paa en vis Tiid arriverede Fallissementer

[↶](#) ved

[↶](#) Brygger-Lauget

[↶](#) her i Staden,

[↶](#) til nærmere Eftertanke fremlagt af

[↶](#) Christian Bagge.

2

3

[↶](#) Enhver der veed, at udi de 14 à 15 sidste Aar ere indløbne 22 eller 23 Concourser iblant Bryggerne, kan vel just ikke forundre sig derover, naar de dyre Tider tages under Consideration; Men naar jeg statuerer, at en eneste af Bryggernes Vedtægter er Hoved-Aarsag til det bestandige dyre Kiøb paa Bygget, og at følgelig samme tilligemed andre Bi-Aarsager (som og skal vorde tilkiendegivet) er Grunden og Anledningen til de mange Fallissements iblant Bryggerne udi bemelte Aaringer, vil det maaskee af nogle ansees for et Paradox, men af andre blive taxeret for ugrundet, især af dem, som veed at Lauget i disse anførte Aaringer haver bestandig havt een og samme

4

[↶](#) Oldermænd, hvorefter man kunde formode at lang Erfaring skulde give gode Veylejninger.

[↶](#) Ikke desto mindre skal jeg dog bringe det til en Grad af Probalitet, om jeg endog ikke efter de strængeste Regler kunde demonstrere samme.

[↶](#) Den Vedtægt, hvorved Bygget er stiget til saa excessive Priser, og som kan ansees for den skadeligste der kunde projecteres og udtænkes for Lauget, bestaaer der- udi: At ingen Brygger under 50 Rdls. Mulct maatte kiøbe noget Fehmersk Korn privative, men det skulde kiøbes i Fælledsskab for en vis fastsadt Priis; hvorved der formeentes at de Fehmerske Skippere, som her ankomme, skulde tvinges til at sælge for den Priis som blev fastfadt. Men Skipperne, som efter Sædvane vilde have et par Mark meere for Tønden af deres Byg end det Siællandske gieldte paa Torvet, hvortil vedkommende Bryg-

5

[↶](#) gere ikke vilde beqvemme sig, vendte Stavnen til deels hen til andre Havne, hvorved altsaa Kiøbenhavn i disse 12 a 13 Aar har savnet et Qvantum af omtrænt 250,000 Tønder Byg.

[↶](#) Der behøves altsaa ikke meere end den blotte Historie til at indsee hvad Influence saa stort et udeblivende Qvantum Aar fra Aar maatte have paa Torve-Kiøbet, og det er gandske sandsynlig, at denne Mangel og Udeblivelse haver forhøyet den Siællandske Priis paa Torvet over 6 a 7 Mark pr. Tønde paa Bygget alleene, da man har Exempler, at det endog efter en velsignet Høst har kostet i disse Tider 16 a 17 Mark Tønden, og endnu ikke kan komme til sin naturlige Priis.

[↶](#) Naar man tillige vil tage udi Betragtning, hvad Qvantum Hvede, Byggryn og andre Fehmerske Producter Kiøbenhavn har i den Anledning maatte savne, og des Aarsag

6

☒ fra andre Stæder betalt desto dyrere, saa bliver det sandelig ikke alleene Bryggerne, men endog samtlige Stadens Indvaanere, der have imod- taget ulykkelige Følger af dette fatale Project, ey at tale om, at Mangel paa et eneste Slags Korn- eller Føde-Vahre befordrer Prisenes Forhøyelse udi andre Specier.

☒ Vel ere nogle Fehmerske Skippere saa got som kiøbte til at ankomme her for nogle Aar siden, men da Fælleddsskabet endnu under lige Straf fouteneres, saa veed Skipperne at begiære og faae, efterdi de ikke har nødig at rette sig efter Markets Priis, men efter Bryggernes Trang, som ikke kan taale at de vende tilbage. En anden Skade som Lauget haver af Fælleddsskabet, er: at Skipperne bringer det sletteste Byg hertil, efterdi de veed at det betales lige dyrt. Derimod, naar det var enhver Brygger tilladt at kiøbe af dem, maatte de som andre Skippere og Kiøbmænd ey allene sælge

☒ efter gangbar Priis, men endog beflitte dem

7

☒ gode Vahre, for at kunde sælge des fordeelagtigere.

☒ Bi-Aarsagerne til Fallissementerne iblant Bryggerne, kan, foruden forbemelte generale, være adskillige, hvoraf jeg vil anføre de, som generere sig af Laugets og Directionens Beslutninger. Jeg vil adskille dem ved Nummere, og under

☒ No. 1 indbefatte den Vedtægt, som Lauget efter megen Combat blev for faae Aar siden overtalet til at indgaae, bestaaende udi, at ingen Brygger maatte paa Torvet give mee- re end 8 Mark for Tønden af Bygget, alt under den gamle Straf af 50 Rdlr.; og forsikredes høyt og dyrt, at Prisen derved kunde tvinges; Men Maltgiørere og andre, ja, som der sagdes, 3 eller 4 Bryggere selv, iagttog Tempo, fik deres overflødige Indkiøb paa en kort Tid for 8 Mk. 4 Sk. Tønden, og da de godtroende Bryggere skulde endelig for Mangels

8

☒ Skyld til at kiøbe, og Vedtægten var ophævet, fik de Belønning for deres store Tillid til de givne eedelige Forsikringer, og maatte betale 15, 16 til 17 Mk. for hver Tønde Byg, hvilket var en naturlig Følge af Projectet, efterdi 96 eller 97 Bryggere alle paa een Tid maatte kiøbe, det koste hvad det koste vilde. Dette Project forhøiede altsaa Bygget det Aar i det mindste 6 à 7 Mark pr. Tønde, der kunde for en Brygger udgiøre, i Henseende til hans nødvendige Indkiøb, 400 Rdlr.

☒ Hvem der egentlig har været Fader eller Author til disse Projecter og Misfostere, skal jeg ikke kunde sige; men dette veed jeg, at Oldermænden haver forestillet dem udi LaugsSamlingen, berømmet dem som nyttige, og gjort sig ald udtænkelig Umage for at erhverve dem Laugets Approbation og Vedtagelse.

☒ Havde Oldermænden ladet disse LaugsSamlinger bæere af en dertil committeret Ma-

9

☒ gistrats-Person (thi omendskiønt der ere ViceRaadmænd iblant Bryggerne, møde de dog ikke udi Laugs-Samlingen under anden Qvalitet end Bryggere) saa vare disse Projecter, som stridende og stadende imod det Almindelige, neppe enten blevet givne eller approberede. Men da Oldermændens Udnævnelser endog skeer udi en u-authoriseret Laugs-Samling, saa maa man undskylde, at andre Laugs-Affaires kan irregulair besluttes.

☒ Under No. 2. vil jeg anføre: at paa Bryggerhuset er saavel til Kroerster som Huusholdningerne brygget saa hyppig, at Brygningerne er meget anseelig formindskede ved Lauget; og det er sandelig værd at legge et stort Mærke til, at, u-agtet Lauget lader sig aarlig korte ved Laugshuset 1 Rdlr. af hver Bryg, og saaledes til alle Tider aarlig imellem 3 a 4000 Rdlr., og der brygges paa Bryghuset mere end hos 12 Bryggere, saa har dog Interessenterne

10

☒ aldrig faaet Skillings Uddeeling derfra, men tvertimod udi extraordinaire Tilfælde maatte afgive 2 Rdlr. fra hver Brygning.

☒ No. 3 skal anmærke, at naar Direc- tionen ved Brygger-Lauget aabner dets Malt- Magazin paa Bryghuset, maae de Interessenterne, som have samme nødig, betale 1 Mark meere for Tønden, end Maltgiørerne tage, hvilke sidste dog skal have Levebrødet deraf; følgelig kan man sige: At der drives noget meere end Negotie med Bryggernes eget, til den uformuendes Desavantage; hvorvidt dette kan kaldes Societets-gemæssig og at ophielpe den Fattige, forklarer sig selv.

☒ Under No. 4 vil jeg oplyse, at der imod de uformuende Bryggere bruges ald den Haardhed, som

Conventionen giver Directionen Magt til, naar de have nogen Restance ved Laugshuset, saa at de forbydes eller forhindres at brygge indtil Betalingen er skeet.

11

✂ Det er vel en Nødvendighed at denne Clausul staaer i Laugets Convention, til Skræk for uvillige Betalere, men for de uformuende er det hverken nødvendig eller applicabel; thi naar de ikke kan brygge, hvorfra skal de da tage Penge? Billigere og meere Sælskabelig blev der tilforn handlet, da en Interessent kunde betale noget af hvert Bryg, naar Forfaldsti- den indløb; Men Skaanelse og Compassion conserverer den Uformuende.

✂ Man kan i den og fleere Henseender med største Grund sige, at der saa nøye sees paa Bryggeren, at Betienten glemmes; thi det er kuns kort Tid siden, at Lauget tabte ved dets Casserer 4 til 5000 Rdlr., hvilket ikke kunde skee, naar vedkommende havde iagttaget deres Pligter.

✂ Jeg for min Part haver til allerstørste Fornærmelse erfaret og modtaget ubehagelige Følger af en Særsindighed hos Laugets Di-

12

rection, som intet haver mindre til Grund end en aabenbare Haardhed imod sin uformuende Interessent, og hvilken Haardhed øves og souteneres med den allerstørste Caprice og Vellyst af Verden, men hvilken jeg vil skyvle ind- til jeg maaskee kan faae Aarfag at forklare mig Nærmere.

✂ Naar nu efter foranførte gjøres en Cal- cule, hvad enhver Brygger haver tabt ved de høye og overdrevne Priser paa Bygget, som en klar Følge af Laugets førstmelte Vedtægt, saa gjør det ikke mindre i 15 Aar for enhver Brygger, end til visse 10000 Rdlr, der altsaa bliver en Capital af Ti Hundrede Tusinde Rigsdaler, eller Ti Tønder Guld, som Bryg- ger-Lauget er bleven skildt ved i saa kort Tid paa denne eene Maade og for denne eene Aarsags Skyld. Dersom altsaa en Brygger havde havt 6 à 700 Rdlr. lettere aarlig Indkiøb, eller som er det samme, 6 til 700 Rdlr.

13

✂ større Indtægt aarlig, troer jeg sikker, at saa mange Fallitter iblant Bryggerne ikke havde fundet Sted, især udi de sidste Aaringer, da de og formedelst Tidens Længde have været hyppigst.

✂ Følgelig formeenes at det som jeg alle- reede haver anført, og hvilket ikke kan benæg- tes eller igiendives, fuldkommen bestyrker den Thesin, som jeg haver urgeret, hvorføre jeg holder ufor- nødnen at explicere mig videre.

✂ Allene da det synes, at der kunde gives denne Objection, hvorføre jeg ikke heller haver tilkiendegivet mine Tanker for Laugets Direction i eenrum, end paa en offentlig Maade; saa kan jeg justificere mig dermed, at jeg i andre Begivenheder haver yttret mine Tanker til Laugets Beste for Oldermænden, og især skriftlig kort efter at Bryghuset var overgaaet den ulykkelige Ildebrand; men alt det som jeg derved udvirkede, var en Compliment af

14

✂ Oldermænden udi en Laugs-Samling, med solenne Lofte, at vilde besvare mig; Men Svaret skal endnu komme. Jeg har og givet Oldermænden tilkiende, paa hvilken lovlig Maade Bygget kunde bringes til en maadelig Priis efter Aarets Afgrøde, men uden Nytte og ringeste alvorlig Reflexion, ja, ligesaa lidet som den gode Mand inclinerer for at favorisere en fattig Interessents Begjæring, i hvor billig den endog er, saa lidet finder han Smag udi en fattig Interessents Raad og Forslag, i hvor nyttig og fordeelagtig end samme maatte være. Exempler stadfæster Sandheden heraf.